

Anmeldelser

Lars Bille & Jørgen Elklit (red.), *Partiernes medlemmer*, Magtudredningen, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003, 220 s., kr. 198,00.

Vi lever i et robust folkestyre, hvor borgerne igennem aktiv deltagelse på mange niveauer og en af de højeste (frivillige) valgdeltagelsesprocenter i Europa tilkendegiver deres støtte til det politiske system. Det er en af hovedpointerne i de konklusioner, Magtudredningens forskningsledelse har draget som afslutning på det omfattende og mangfoldige projekt. Men det er ikke ensbetydende med, at alt er fryd og gammen i det danske demokrati. Det fremgår med lysende klarhed af denne publikation fra Magtudredningen selv.

Bogen fremtræder som en antologi med otte kapitler, skrevet af forskellige samfundsvidenskabelige forskere. Men den bygger på samme undersøgelse, der var den første af sin art i Danmark. Mere end 5.200 medlemmer fra ni partier deltog i en omfattende spørgeskemaundersøgelse, der skulle kortlægge deres synspunkter, deres sociale og uddannelsesmæssige baggrund samt deres adfærd som partimedlemmer.

Resultatet er et stort reservoir af ny og/eller mere sikker viden om partiernes tilstand og rolle i det danske folkestyre. Det samlede billede er forstemmende for den, der har partiernes ve og vel på sinde. Ganske vist skriver Magtudredningens forskningsledelse i *deres* konklusion, at de politiske partier nok er svækkede, og at deres evne til at fungere som bindeled mellem befolkning og magthavere dermed også er svækket, men at partierne "synes at have fundet en ny stabilitet med færre medlemmer". Imidlertid er det en vurdering, der må betegnes som ganske optimistisk i lyset af de resultater, den store undersøgelse af partiernes medlemmer er nået frem til.

Forskningsledelsen skriver, at magtudredningsarbejdet "undervejs har punkteret en række af de forfaldsmyter, som florerer i den offentlige debat". Når man – som den der skriver disse linier – for fem år siden har udgivet en bog om "Farvel til partierne", kunne man måske føle sig ramt. Det er der imidlertid ingen grund til, fremgår det af Billes og Elklits udgivelse. Nok lever partierne, men godt har de det ikke, og hvis deres tilstand kan beskrives som stabil, skyldes det ikke mindst, at de har sat sig selv på rundhåndet statsstøtte.

Lars Bille fremhæver i det indledende kapitel de forandringer, denne statsstøtte har afstedkommet inden for det seneste årti. Medlemmernes kontingent spiller i dag kun en forsvindende lille rolle i partiernes samlede økonomi. Til gengæld har de fået råd til at professionalisere deres sekretariater, der er blevet oprustet med en række fagmedarbejdere. Og de har midler til at gennemføre deres egne markedsundersøgelser, bl.a. ved hjælp særlige fokusgrupper, hvor nye ideer kan afprøves, inden de bliver præsenteret for offentligheden. Resultatet er, at partiledelserne i stadig mindre grad har brug for medlemmernes penge, arbejdskraft og synspunkter.

Sat på spidsen kan det postuleres, at medlemmerne kun er nødvendige for at legitimere partierne som internt-demokratiske organisationer. En partiledelse skal være *valgt*, og partiets kandidater til de forskellige folkevalgte forsamlinger skal være opstillet igennem en form for afstemning. Et parti med en selvsupplerende topledelse, der egenhændigt udpegede alle kandidater til valgene, ville blive betragtet med en udpræget folkelig mistro.

Medlemmer er altså en nødvendighed – i et eller andet omfang. Og medlemskab er uomgængeligt for dem, der søger en politisk karriere. Men i det omfang, disse faktorer er afgørende, trækker de ganske oplagt partierne væk fra den funktion og betydning, de havde indtil for blot et par årtier siden.

Undersøgelsen underbygger på en række områder formodningerne om, at det kan forholde sig sådan. De otte kapitler rummer mange oplysninger, som fortjener at blive nærlæst, men mere overordnet kan det konstateres, at der på nogle områder faktisk *har* været tale om et forfald. Eksempelvis er der sket et markant fald i medlemmernes aktivitetsniveau.

Samtidig kan undersøgelsen i flere sammenhænge påvise, at medlemssammensætningen ikke er repræsentativ for hverken de enkelte partiers vælgerskare eller befolkningen som helhed. Lars Bille drager en klart formuleret konklusion:

Medlemmerne af de danske politiske partier er ikke repræsentative for de pågældende partiers vælgere med hensyn til demografiske og socioøkonomiske karakteristika. Kvinderne er klart underrepræsenterede. Det samme gælder de unge, mens de ældre er stærkt overrepræsenterede. Medlemmerne har en længere skolegang og efterfølgende længere uddannelse end vælgerne. Blandt de erhvervsaktive er højere funktionærer og selvstændige klart overrepræsenteret i forhold til vælgerne. Og andelen, der ikke længere er erhvervsaktive, er markant højere blandt medlemmerne end blandt vælgerne. Alt i alt synes der således at være basis for at påstå, at partierne anno 2000 ikke har den fornødne demokratiske forankring, idet de ikke har formået at organisere et demografisk og socioøkonomisk repræsentativt udsnit af vælgerne, noget, der ofte ses som væsentligt, hvis man skal kunne tale om et repræsentativt demokrati” (p. 46).

Som allerede antydnet er *Partiernes medlemmer* en vigtig bog for enhver, der interesser sig for samfundets indretning og udvikling. Den giver klare og velovervejede svar på de spørgsmål, den har underkastet en nøjere granskning. Og den rummer et rigt undersøgelsesmateriale, der kan inspirere til yderligere analyser.

Torben Krogh
Danmarks Radio

Niels Nørgaard Kristensen, *Billeder af magten. Portrætter til forståelse af magt og demokrati*, Magtudredningen, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003, 240 s., kr. 228,00.

Magtudredningens bogserie har med Niels Nørgaard Kristensens bog *Billeder af magten* fået et alternativt og afvekslende bud på en magtanalyse. Her tages ikke fat på minutiøse empiriske udredninger eller abstrakte teoretiske diskussioner.

Tværtimod vender Niels Nørgaard Kristensen blikket ud mod den danske befolkning og deres forskellige opfattelser af samfundet, magtens placering samt deres vurderinger af egne individuelle handlemuligheder.

Begge problemstillinger diskuteres på baggrund af en forståelse af personernes sociale, kulturelle og politiske baggrund, idet det på forhånd er forsøgt sikret, at interviewpersonerne repræsenterer forskellige typer mennesker (i forhold til erhverv, køn og alder). Metoden er kvalitativ; materialet er indsamlet via kvalitative interviews, og analysen forsøges gennemført som en art politisk biografi, idet Niels Nørgaard Kristensen fokuserer på personernes livshistorier og egne fortolkninger af virkeligheden.

Vægten i bogen lægges på formidlingen af elleve menneskers fortællinger, der er struktureret via en række åbne spørgsmål. Bogen har dog et vist teoretisk ambitionsniveau, og den teoretiske inspiration findes hos bl.a. Lockwood, Castells, Habermas og Giddens. I et afsluttende kapitel samles de teoretiske tråde, og konklusionen bliver bl.a., at de magtopfattelser, der er blevet præsenteret, i høj grad afspejler "informationssamfundets epoke" (p. 228), idet magten på den ene side typisk fremstilles som en diffus systemmagt, mens den på den anden side også erkendes som tilkommende individerne selv. Der er tale om en "fortælling om empowerment" (p. 228), skriver Niels Nørgaard Kristensen således i den afsluttende diskussion.

Bogens tyngde er som nævnt de elleve fortællinger, og det er også klart dens styrke. De elleve menneskers livshistorier og deres forståelser af samfund, politik, magt og demokrati er levende og dygtigt formidlet. Vi møder for eksempel Bent, der forpagter værtshuset *Fedtebrød* i Ålborg. Bent har kæmpet en lang kamp for at redde det lukningstruede værtshuset, der er tilholdssted for skæve eksistenser, og i fortællingen om denne kamp får vi et indblik i Bents anarkistiske og kritiske blik på samfundet: "magten er en badehat" (p. 66) – eller rettere, magten er koncentreret hos nogle gamle, skallede mænd, der ikke vil lytte på "folket", på de skæve eksistenser, og som tromler derudaf med deres egne projekter. Vi møder også Jesper, filosof og ansat i it-branchen, der med en vis akademisk distance og kynisme analyserer det politiske spils inkompetence, og Susser fra Nordsjælland, der præsenterer os for en klokkeren overklassevinkel på samfundet: alle kan og skal tage ansvaret for deres eget liv, og de, der ikke lykkes, kunne have prioriteret anderledes og arbejdet hårdere. Mangfoldigheden og nuancerne i historierne er interessante, men som Niels Nørgaard Kristensens også afsluttende konstaterer, så er det slående ved de elleve fortællinger måske i lige så høj grad deres ens-
hed.

Her melder mit første forbehold ved bogen sig: Niels Nørgaard Kristensen tilskriver tiden denne ens-
hed; det er konsekvensen af videnssamfundets medierede erfaringer og refleksivitet. Men måske det også kan skyldes bogens tilgangsvinkel? I arbejdet med bogen har Niels Nørgaard Kristensen interviewet i alt 29 personer, men kun elleve fortællinger er altså medtaget. I begrundelserne for valget af disse elleve skriver Niels Nørgaard Nielsen bl.a., at han har prioriteret de særligt lærerige fortællinger. Det er mit indtryk, at det der prioriteres her, er de personer, der mest reflekteret og præcist kan formidle billeder af magten, der

falder i tråd med den teoretiske forforståelse. Der ledes så at sige efter "teori i virkeligheden", og det reflekterede og abstrakte bliver dermed prioriteret, for efterfølgende at blive fremhævet som et træk i tiden og ved (nogle af) personerne.

Når interviewpersonerne på denne måde bliver bedt om at agere samfunds-teoretikere i miniformat, bliver spørgsmålet dog, hvad det egentlig er, man får formidlet i historierne. Trukket lidt skarpt op kan man sige, at denne søgen efter det reflekterede på sin vis står i modsætning til den kvalitative metode og det fænomenologiske udgangspunkt. Når man spørger til menneskers livsverden, spørger man til konkrete hverdagserfaringer, og styrken i det kvalitative interview er, at mennesker netop her er eksperterne: de er så at sige de bedste til at fortælle om deres egen verden og konkrete erfaringer, men de er ikke nødvendigvis de bedste til at teoretisere om det. Måske bogens fokus på det reflekterede og abstrakte stammer fra problemstillingen: begrebet om magt og problemstillingen om, hvem der har magten, er udpræget teoretisk. Det er da også tydeligt, at der hvor interviewene bliver mest konkrete (og for mig at se også mest interessante), der bevæger problemstillingen sig fra at handle om magt til at handle om politik, demokrati og deltagelse.

Desværre forstærkes disse forbehold ved bogens fokus af formen, og på den måde bliver bogens styrke også dens svaghed. Det er fortællingerne, der er i forgrunden, og grundige overvejelser over metodiske og analytiske valg er fraværende. Det kan man på sin vis godt forstå, idet bogen netop ikke kun er tænkt til et forskningspublikum. Men jeg mangler så henvisninger til eventuelle arbejds-papirer, hvor den forskningsinteresserede læser præsenteres for en nærmere metodisk og analytisk diskussion, for eksempel af hvilke spørgsmål, der er stillet i interviewet, hvilke analysemetoder, der er anvendt, og især af forholdet mellem begreberne magt, demokrati og politik og mellem det teoretiske niveau og det konkrete erfaringsniveau.

Bogen tilbyder en række gode historier, og den er således et afvekslende bidrag til magtudredningen som sådan, men desværre indfrier den ikke til fulde potentialet i et sådant kvalitativt projekt.

Gitte Sommer Harrits
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Bo Elling, *Modernitetens miljøpolitik*, Frydenlund Grafisk, 2003, 384 s., kr. 350,00.

Begrebet "miljøvurdering" har i løbet af de seneste par årtier fået en central plads i planlægningen. I forbindelse med alle større bygge- og anlægsprojekter skal der således foretages en vurdering af mulige og forventelige miljømæssige konsekvenser, de såkaldte EIA- eller VVM-vurderinger. I forbindelse med beslutninger på lovgivnings- og planlægningsniveau foretages tilsvarende såkaldt strategiske miljøvurderinger (SMV). En tredje type miljøvurdering er de økonomiske mil-

jøvvurderinger, hvor projekters eller politikkers konsekvenser søges sammenfattet gennem økonomiske kalkuler. En fjerde type miljøvurdering er de såkaldte livscyklusvurderinger, der bl.a. anvendes til at vurdere produkters og projekters mulige miljøeffekter fra vugge til grav.

Som begrebet "miljøvurdering" indikerer, er der værdimæssige komponenter involveret. Det gælder allerede ved afgrænsningen af, hvad der bør regnes for relevante eller "væsentlige" konsekvenser. Ethvert projekt og enhver form for lovgivning vil således have både fysisk-biologiske, æstetiske, kulturhistoriske og sociale konsekvenser i mange led. Ikke alle vil uden videre være enige om, hvilke konsekvenser, der er relevante at inddrage i sine vurderinger, og da slet ikke om, hvilken vægt de hver især skal tillægges. Ofte vil de forventelige konsekvenser strække sig over lang tid (og dermed optræde under forskellige historiske forudsætninger), ligesom de selv i bedste fald kun kan forudses med en eller anden grad af sandsynlighed. Hertil kommer, at de mange og typisk meget forskelligartede konsekvenser skal afvejes indbyrdes, før man kan nå frem til en samlet vurdering. Denne afvejning foretages på forskellig vis i de nævnte former for miljøvurdering.

De økonomiske miljøvurderinger tager udtrykkeligt deres udgangspunkt i markedsværdier, mens værdien af væsentlige goder, der ikke optræder på markedet, fastsættes med brug af metoder som eksempelvis undersøgelser af betalingsvillighed. Vurderingerne foretages af økonomer som en aggregering af forbrugernes private og før-politiske vurderinger af de enkelte goder, sådan som de kommer til udtryk på det eksisterende marked – uanset om disse vurderinger er velovervejede eller ej. Livscyklusvurderinger tager på sin side mange gange udgangspunkt i de politisk valgte repræsentanters vurderinger og baserer afvejsninger mellem forskellige goder på politisk fastsatte målsætninger, især reduktionsmål, uden selvstændigt at tage stilling til rimeligheden af de vedtagne mål. Andre gange anvendes ekspertskøn. I forbindelse med VVM- og SMV-vurderinger lægges op til inddragelse af både eksperter, umiddelbart berørte parter og de lokale borgere forsamlet som offentlighed ved bl.a. offentlige høringer.

Den centrale pointe i Bo Ellings disputats om *Modernitetens miljøpolitik* er den, at miljøvurderinger udtrykkeligt må udspringe af, hvad han (med inspiration fra hollænderen Maarten Hajer) betegner som "refleksive foranstaltninger", dvs. en organisationsform, der fordrer inddragelse af berørte borgere, og hvor præmisserne for vurderingen tillige med de involverede værdier bliver synliggjort. Den modsatte tilgang, som han bl.a. finder dominerende i debatten om "økologisk modernisering", er en, hvor vurderinger primært foretages af teknisk-videnskabelige eksperter, og/eller hvor præmisser og værdier holdes skjult i eller af den anvendte metode. Formuleret i de habermas'ske termer, som Elling i udstrakt grad gør brug af, tager den første form udgangspunkt i et bredt "kommunikativt" fornuftsbegreb, der er åbent overfor "livsverdenens" tolkninger, og lægger stor vægt på etiske og æstetiske forhold, mens den anden form er anderledes "systemisk" præget og som sådan primært tager sigte på at sikre effektivitet i forhold til nogle på forhånd fastlagte mål: for virksomheden at tjene penge, for forvaltningen at opnå størst mulig formel legitimitet.

I introduktionen til disputatsens tematik (identisk med det første kapitel) formulerer Elling da også indirekte sit sigte som et opgør med "en udbredt illusion om miljøløsninger som noget, man kan skabe teknisk-videnskabelig kontrol med i stedet for at se miljøforhold som noget, der i stigende grad må indkredses i en dialog med befolkningen" (p. 20). Denne pointe udfoldes især i det afsluttende kapitel 5, der bærer samme overskrift som bogen selv (men dog hovedsagelig handler om VVM-vurderinger). Kapitlet er bogens bedste, og rummer en række interessante pointer om de aktører, interesser, og tilgange, der optræder i processen. Bag argumentationen ligger generelt en sympatisk hensigt om at involvere de berørte og om at undgå at indsnævre vurderingerne til målbare teknisk-videnskabelige forhold på bekostning af etiske, æstetiske og kulturhistoriske elementer.

De tre midterste kapitler må betragtes som forskellige typer af overvejelser, som Elling har fundet vigtige at foretage forud for det afsluttende kapitel, snarere end som selvstændige analyser. Kapitel 2 giver et bud på en oversigt over forskellige positioner indenfor den økologiske debat. Kapitlet trækker meget på en enkelt artikel af Szerszynski, men slår i øvrigt ud til mange sider. Det er, må jeg sige, ikke altid overbevisende. For blot at nævne et enkelt eksempel så kan Elling affeje hele den etiske tradition, der ikke er diskursetisk – fra utilitarisme til intuitionisme – med en enkelt bemærkning om, at de grunder sig på "opfattelsen af en ekstra-diskursiv virkelighed" (p. 52-3). Uanset hvad der helt præcis menes hermed – hvad der langt fra er klart – så kunne der vel siges en hel del mere om den sag. Ligesom der kunne om mange andre teoretikere, der let placeres i bestemte kategorier som eksempelvis "økologisk romantikere" (hvortil i øvrigt både MacIntyre og Walzer henregnes!) og derefter hastigt kastes på historiens mødding.

I kapitel 3 bliver Habermas så introduceret efter nogle tilløb i sidste del af det foregående kapitel, hvor Elling nøjes med at referere forskellige teoretikere, der har forholdt sig til Habermas. Selve gennemgangen af Habermas er stort set baseret på det danske uddrag af hans teori om den kommunikative handlen, hvorfra der citeres flittigt. I betragtning af, hvor meget debat, der har været om den habermas'ske teori – for eksempel hvordan man helt præcis skal forstå distinktionen mellem system og livsverden – er det bemærkelsesværdigt så ukritisk og ureflekteret Elling overtager en række centrale elementer fra teorien. Ikke mindst set i forhold til den efterfølgende behandling af Beck og Giddens, der primært synes at have til sigte at udstille disses mangler, hvortil efter Ellings opfattelse ikke mindst hører en alt for kraftig vægtning af netop de seneste tiårs forøgede refleksivitet – refleksiviteten er, insisterer han, tværtimod ligeså gammel som moderniteten selv (men så altså heller ikke ældre, *pace* Sokrates og det slæng).

Kapitel 4 handler om teorier inden for den tradition, der går under navnet "økologisk modernisering", med hovedvægten lagt på hollænderne Mol og Hajer. Elling søger at påvise, at idéen om økologisk modernisering grundlæggende er af systemisk art (og dermed ikke kommunikativt-livsverdensbaseret), men selv med udgangspunkt i de dele, som Elling selv trækker frem, forekommer det ikke specielt frugtbart at kategorisere traditionen så entydigt. Specielt Hajers overvejelser er – som Elling blankt erkender – svære at indpasse i en så stram skematik. Hans pointer ligger da heller ikke så særligt langt fra dem, Elling selv formulerer.

Elling skal have ros for at have taget en spændende og højaktuel problematik op. Miljøvurderinger er kommet for at blive, og det er vigtigt, at der er folk som ham, der insisterer på holde dem åbne og partcipatoriske – også selv om argumentationen ikke altid er så stram og dybgående, som man kunne ønske sig.

Finn Arler
Institut for samfundsudvikling og planlægning
Aalborg Universitet

Niels Ejersbo og Carsten Greve (red.), *Den offentlige sektor på kontrakt*, København: Børsen, 2003, 244 s., kr. 450,00.

Siden engang i 1990'erne har kontraktstyring været ikke bare meget omtalt, men også meget anvendt i den danske offentlige sektor. Det sker i alle dele af den offentlige sektor: Statens styrelser er i vidt omfang bundet af kontrakter, som de har indgået med deres departementer. Amterne bruger det i forhold til sygehusene, og i kommunerne er der skoler og andre institutioner, hvis ledelse er forpligtet af kontrakter i forhold til kommunalbestyrelsen eller forvaltningen.

Ikke nok med det er kontrakterne i et vist omfang individualiseret. Det gælder specielt for statens styrelser, hvor en udbredt form er, at styrelsen er bundet af en kontrakt med departementet og styrelseschefen af en kontrakt med departementschefen. I nogle styrelser ser man yderligere, at kontrakterne brydes ned i delkontrakter mellem styrelsens direktion og cheferne for enkeltafdelinger og kontorer. Kontraktstyring og kontraktledelse er på den måde koblet sammen med den lønreform, som også er sat i værk i den offentlige sektor.

Kontraktstyring er ikke noget specielt dansk fænomen. Den kom til Danmark fra John Majors England, som på sin side havde importeret idéen fra New Zealand, der var og stadig står som den radikale reformator af den traditionelle offentlige sektor. I dette perspektiv er der god mening i en bog om kontraktstyring på dansk grund. Med dette sigte har de to redaktører, Niels Ejersbo og Carsten Greve, sammensat et forfatterhold. De fleste er praktikere, idet det er værd at notere, og dertil prisværdigt, at nogle af disse praktikere, ikke bare skriver med udgangspunkt i deres praktiske erfaring, men også på grundlag af deres specialer i statskundskab, hvor de beskæftigede sig med sider af kontrakt- og udliciteringsproblemet.

Bogen kobler de to problemer sammen, og en somme tider udtrykkelig, andre gange underforstået hypotese – påstand – er, at de to organisationsformer er enten ækvivalenter eller kontraktstyringen et skridt på vejen mod udlicitering. Det skulle i så fald svare til, at man har set selskabsdannelser som forstadiet til en senere privatisering. Et første kritisk spørgsmål må dog være, om man har set en intern kontrakt udvikle sig til en udlicitering, hvor private leverandører efter en udbudsrunde overtager opgaven? Deraf følger næste kritiske spørgsmål: Forfatterne har alt overvejende en politologisk baggrund, men kun en del af dem, som skriver med afsæt i et speciale, gennemfører en egentlig politisk analyse, hvor et centralt spørgsmål er, hvilke interesser der er på spil ved den ene eller anden løsning.

Bogens bidrag fremhæver med rette, at det kontraktbegreb, som mere og mere klart ligger til grund for den interne kontraktstyring i den offentlige sektor er relationelt. Kontrakten er ikke et juridisk dokument, der er bakket op af en procedure til løsning af tvister og af sanktioner, som bliver udløst, hvis den ene eller anden part bryder den. Den bygger med direktørkontrakterne som en mulig undtagelse heller ikke på økonomiske incitament, som sammenkobler præstationer og belønninger. Der er snarere tale om, at man gennem en gensidig aftale, der er skrevet ned, tilstræber at skabe en form for fælles forpligtelse over løsningen og prioriteringen af opgaver inden for en begrænset tidshorisont. Det er altså snarere et moralsk – og ledelsespolitisk (?) – end et juridisk forpligtende dokument med økonomiske konsekvenser, således som det ville være tilfældet med en kontrakt, der indgået mellem en offentlig myndighed og en privat og ekstern leverandør.

Dermed er det ikke udelukket, kontraktstyringen kan gøre en forskel. Bogens gennemgående påstand er tilmed, at den gør det, ja, at man måske med kontraktstyringen har udviklet en særlig dansk ledelsesmodel. Det kan også være rigtigt, men før man accepterer disse konklusioner, ville anmelderen gerne have haft mulighed for at samle redaktører og forfattere i en rundkreds omkring sig. Mine kritiske spørgsmål ville da bl.a. være: Hvilket belæg er der for, at kontraktstyringen i den ene og anden form påvirker adfærd og præstationer? Hvordan ser det ud, hvis vi sammenligner kontraktstyrede med hierarkisk styrede institutioner og myndigheder? Hvordan ser man på kontraktstyringen fra institutionssiden – og ikke bare fra forvaltningshierarkiet? Påvirker kontraktstyring styrkeforholdet mellem de to parter, og hvis der er et mønster i det, hvem vinder så? Kan kontraktstyring være en strategisk manøvre, som bliver sat i værk for at undgå andre tiltag, for eksempel en udlicitering? Har kontraktstyring på områder, hvor erfaringerne er langvarige, på påviselig måde ændret adfærd og resultater?

Svarene på disse og andre spørgsmål er i bedst fald tvetydige.

Jørgen Grønnegård Christensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Lars P. Poulsen-Hansen og Niels Erik Rosenfeldt (red.). *Regionernes Rusland*, København: Dansk Udenrigspolitisk Institut, 2001, 349 s., kr. 190,00.

Geir Hønneland og Helge Blakkisrud (eds.), *Centre-Periphery Relations in Russia. The case of the Northwestern regions*, Aldershot etc.: Ashgate, 2001, 245 s., \$ 79,95.

I august 1990 opfordrede Jeltsin en jublende folkemængde i Tatarstans hovedstad Kazan til at "ta' så meget suverænitet, som I kan sluge". Den "suverænitetssparade", som den bidrog til, var et af midlerne i hans magtkamp med Gorbatsjov, dengang endnu Sovjetunionens præsident. Året efter havde piben fået en anden lyd. I august 1991 havde Jeltsin travlt med at få sine "vagthunde", de præsiden-

tielle repræsentanter udpeget til at holde øje med udviklingen i Ruslands periferi, skrevet ind i forfatningen. De efterfølgende ni år, Jeltsin var ved magten, blev lige så domineret af den magtkamp mellem center og periferi, som her er antydnet, som den mere kendte mellem præsident og parlament. Den russiske konflikt mellem center og periferi, de 89 såkaldte forfatningssubjekter – dvs. de forskellige nationale republikker og provinser samt storbyerne Skt. Petersborg og Moskva, som Rusland består af – nåede et foreløbigt højdepunkt med den sær aftale om autonomi, som den muslimsk prægede republik Tatarstan fik i februar 1994.

Efter dette kaotiske, men nogenlunde fredelige kapitel fulgte Ruslands blodige krig i Tjetjenien fra december 1994, som trods et våbenhvile-intermezzo efter 1996 den dag i dag er et mareridt af krig og terror. Forståeligt nok vier medierne krigen i Tjetjenien megen opmærksomhed, men det sker på bekostning af stof om den bredere regionalisering, som præger dagens Rusland, men som næsten ingen journalister har sans og forudsætninger for at tage op. Ruslands kolossale demografiske og geografiske mangfoldighed kombineret med svækkelsen af centralmagten i Moskva efter Sovjetunionens sammenbrud, betyder, at Ruslands regionalisering er en altafgørende nøgle til at forstå det ofte selvmodsigende i Ruslands optræden på den internationale og indenlandske arena. Derfor skal DUPI have tak for, at man før omlægningen til IIS fik søsat antologien *Regionernes Rusland* som nok den vigtigste bog om Rusland af i dag på dansk, ikke mindst i undervisningssammenhænge!

Noget af det, der motiverer den russiske krigsførelse i Tjetjenien, er Moskva-ledelsens frygt for en domino-effekt, altså at en accept af tjetjensk selvstændighed vil opmuntre alle andre republikker og regioner til at danne selvstændige stater, så Rusland smuldrer og måske ender som en miniputstat à la Vatikanstaten med Kreml-kvarteret i Moskva som eneste territorium. DUPIs Ruslandseksperter konkluderer i lighed med andre sagkyndige, at faren for Ruslands balkanisering er drevet over, idet Rusland i disse år undergår en art konsolidering som stat, vel at mærke en stat, som er og bliver karakteriseret ved sin mangfoldighed og følgelig vil være præget af en hel anden pluralisme end Sovjetunionen, hvor centralismen og undertrykkelsen var massiv. Under den nuværende præsident Putin er det lykkedes at svække periferiens magt, dels gennem etableringen af en ny territorial-administrativ makrostruktur, stort set sammenfaldende med Ruslands syv militære distrikter med syv af Putins håndgangne mænd indsat som "super-guvernører" (se *Politica*, 33. årg., nr. 2, 2001, pp. 158-165), dels gennem ophævelsen af provinsguvernørernes og republikpræsidenternes sæde i Forbundsrådet. Spørgsmålet er, hvor stærkt centret er blevet af denne recentralisering, idet man under alle omstændigheder må forlade sig på markarbejdere og lokale dynamikker i implementeringen af beslutninger og love – for eksempel håndhæves de nye liberale jordlove ikke ensartet i Ruslands mange provinser.

DUPI-bogen består ud over indledning og konklusion af to sæt analyser: dels fire analyser af regionaliseringens "dimensioner" opdelt i den indenrigspolitiske, den økonomiske, den etniske og endelig den udenrigs- og sikkerhedspolitiske dimension, dels seks regionale casestudier, nemlig byen og provinsen Moskva, Nordvestområdet, Volgaområdet, Sortjordsbæltet, Nordkaukasus og endelig Si-

birien og Fjernøsten. Dette systematiske koncept giver virkelig dybde og bredde, så jeg kan ikke rigtig følge den anmelder, der bebrejdede forfatterne, at de ikke havde tilstræbt at dække alle Ruslands republikker og provinser. De valgte cases er alle signifikante og relevante for den danske og nordiske offentligheds almindelse, hvad angår Rusland. Totalentreprisen kan altid komme senere, for eksempel i forbindelse med en udgivelse på engelsk; her og nu er det fine ved bogen, at den overhovedet findes. Oven i købet er den velskrevet, meget læsbar uden at være kedelig, kort sagt dansk folkeoplysning, når den er bedst.

Indledningen anlægger kort et historisk vue på regionaliseringen, som her skal forstås som regionalisering inden for en enkelt større stat, i dette tilfælde Rusland, og som primært manifesterer sig ved, at forskellige substanslige enheder løsriver sig mere og mere fra centralmagts kontrol, enten på egen hånd eller i samarbejde med andre (p. 17). Denne indrerussiske regionalisering kan ikke anskues løsrevet fra tværstatslige regionaliseringer i Ruslands nærområde såsom Østersøregionen samt integrationen i EU og NATO, idet de sammen med globaliseringen rummer "en ikke helt ringe risiko for, at Den Russiske Føderation vil blive kørt ud på et sidespor" (p. 17), som Niels Erik Rosenfeldt formulerer det. Samtidig fremhæver han de russiske regioners egendynamik, herunder grænseregionernes muligheder for økonomisk samarbejde med udlandet med de politiske perspektiver, det rejser – "på én gang en trussel og en chance for den russiske centralmagt." (p. 18). Med andre ord er regionaliseringen ikke kun et nulsumsspil, men en mulighed for Ruslands genrejsning som stat i en *bottom up*-proces. Lars Poulsen-Hansen er i sin analyse af den indenrigspolitiske dimension, dvs. slagsmålene om kompetencefordeling mellem center og periferi, tilsvarende inde på, at det meget vel kan have reddet Rusland som stat, at Jeltsin var så pragmatisk, for ikke at sige følgagtig, i sin tildeling af privilegier til enkelte forfatningssubjekter i sine hemmelige bilaterale særftaler med mange af dem, uagtet at det formelt set aldeles undergravede forfatningen og udsigten til at blive en retsstat (p. 54). Til gengæld har de blandede erfaringer fra Jeltsin-årenes tøjlesløshed ifølge Poulsen-Hansen gødet jorden for en almen accept af mange af de opstramninger, Putin har stået for (p. 55). Selv han praktiserer en snusfornuftig blanding af pragmatisme og russisk knut.

Claus Vastrup beskriver den økonomiske dimension og betoner, at de særrettigheder, som den mest rebelske periferi opnåede i Jeltsin-årene, virkede alt andet end udjævnende på indkomst og velfærd (p. 67). Erik Kulavig beskriver den etniske dimension, dvs. nationsdannelse og etnicitetsfremmende tiltag i såvel center som periferi. De fleste nationale republikker er for små i politisk slagkraft – blandt andet over for deres etniske russiske indbyggere – til at kunne løsrive sig, vurderer han i forlængelse af bogens pointe om balkaniseringens ringe sandsynlighed. Den største anke, man kan rejse mod antologien, er nok, at den er udkommet før 11. september 2001 og derfor ikke afspejler Ruslands sikkerhedspolitiske nyorientering i synet på NATOs udvidelse. Således skriver den tidligere danske forsvarsattaché i Moskva, generalmajor Karsten Møller i sin analyse af den udenrigs- og sikkerhedspolitiske dimension noget uaktuelt, at den røde streg for Rusland i NATOs udvidelse går ved de tre baltiske lande (p. 105). Bortset fra det,

hører hans emne efter min mening til de mest spændende og oversete i hele den underbelyste regionalisering af Rusland, nemlig regionernes "dekonstruktion" af den russiske regerings magtmonopol på udenrigs- og sikkerhedspolitik, herunder den sprængfarlige problemstilling om lokale militærenheder er mere loyale over for deres regionale bosser end Moskva. I givet fald kunne det betyde borgerkrig og krigsherrevælde i stil med den infernalske situation i Kina i begyndelsen af forrige århundrede samt i nutidens fejlslagne stater, men Karsten Møller tror dog ikke på dette skræksscenario. De regionale analyser kunne også kalde på rosede omtale, men af pladsmangel vil jeg nøjes med også at anbefale det udførlige konklusionskapitel med overskriften "Status ved årtusindskiftet" (pp. 301-317).

Den norske antologi *Centre-Periphery Relations in Russia – the case of the Northwestern regions* er knap så stort anlagt som den danske, men fuldt ud så sober og dybtgående som casestudium. Anne-Kristin Jørgensens kapitel "The Military Sector: Federal Responsibility – Regional Concern" så at sige fortsætter, hvor Karsten Møller slap i drøftelsen af "the growing dependency of military units on regional authorities" (p. 187). Hun uddyber:

"(...) the internal cohesion of the officer corps grew gradually weaker. Officers left to fend for themselves felt alienated from the military top-brass, which was leading a protected life in the Ministry of Defence or the General Staff – ironically referred to as the 'Arbat military district' – while ordering those in the impoverished field units to fish, hunt and pick berries to supplement their rations. Thus, servicemen could no longer expect to rely on the Ministry of Defence to cover even their most basic needs, and in this situation, many commanders chose to turn to regional civilian authorities for support." (p. 190).

Militæret vækker ifølge Jørgensen ikke frygt, snarere medlidenhed i lokalbefolkningerne (p. 197). Ligesom civilsamfundet i USA opfordres til at "adoptere" motorveje, begynder det russiske civilsamfund og erhvervsliv omkring flådebasebyen Murmansk at adoptere militærenheder. Den civile sponsor leverer enheden tv-apparater og bøger eller vognladninger af kål og kartofler (p. 198). Endnu mindre misundelsesværdig er den lod, der bliver de adskillige "lukkede" byer og virksomheder til del, da de fortsat er underlagt de føderale militære myndigheder.

Ud over den militære problematik behandles regionaliseringen retligt, politisk og økonomisk samt sektorspecifikt i en systematik, der kan minde om den danske antologis inklusive en udmærket indledning. Blakkisrud og Hønesland konkluderer, at de russiske nordvestlige regioner på trods af deres potentialer som *gateway* til Nordvesteuropa ligger underdrejet og foretrækker at spille på rollen som offer. Det kan betyde, at de går glip af livsvigtige udenlandske investeringer. Alt i alt to særdeles lødige og livlige fremstillinger, hvoraf især den danske bør have bred appel.

Mette Skak
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

George Tsebelis, *Veto Players. How Political Institutions Work*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 2003, 317+xvii s., \$ 16,68.

Veto Players er en bog, der allerede har skabt mere opmærksomhed og virak inden for samfundsvidenskaberne, end de fleste bøger oplever på en menneskealder. Et enkelt konkret eksempel herpå oplevede jeg selv på årets konference i den amerikanske statskundskabsforening i Philadelphia i august måned, hvor forfatteren diskuterede bogen ved et "author meets critics"-arrangement. Hot shots inden for faget kredsede om Tsebelis som fluer om et stykke sukker. Manden må have noget særligt på hjerte og åbenbart være i stand til at argumentere for sin sag, tænkte jeg. Siden har jeg så læst bogen. Hvad er vurderingen nu?

I udgangspunktet sætter Tsebelis sig en næsten uoverkommelig opgave. Han vil forklare, hvordan politiske institutioner påvirker politik. Det lyder umiddelbart ret tilforladeligt og i fuld forlængelse af de seneste tyve års nyinstitutionalisme. Men ordene skjuler den faktiske udfordring i projektet. For Tsebelis fokuserer ikke på særlige typer af institutioner som for eksempel centralbanker, partisystemer eller to-kammersystemer. Nej, ambitionen er at etablere et teoretisk argument, der er applicerbart på alle tænkelige typer af institutioner. Alle kendte institutioner og veletablerede sondringer såsom føderalstater vs. enhedsstater, et- vs. tokammersystemer, toparti- vs. flerpartisystemer, præsidentielle vs. parlamentariske systemer, proportional- vs. flertalsvalgssystemer, demokratiske vs. autoritære regimer og mange flere bliver til konkrete manifestationer i forskellig grad af det samme overliggende fænomen: vetospillere.

Vetospillere defineres – næsten selvindlysende – som aktører, hvis accept er nødvendig for at ændre status quo. Bogens centrale argument kan opsummeres kort: Jo flere vetospillere og jo større ideologisk afstand, der er mellem dem, jo mere stabilitet vil der være i den førte politik. Hertil skal lægges et argument om sekvensen i den politiske beslutningsproces: Den aktør, der har udspillet, kan have magt alene i kraft heraf, såkaldt *agenda-setting power*. Disse argumenter vil næppe umiddelbart få nogen op af stolene, for de er ikke nye. Tsebelis gør heller ikke krav på ejerskab af argumenterne, men derimod på at generalisere de forskellige versioner af disse argumenter, som indtil videre har udviklet sig på en lang række områder inden for samfundsvidenskaberne.

I generaliseringen ligger væsentlig ny indsigt. Tsebelis går til værks på den måde, at han lægger ud med at redegøre for sit argument i to indledningskapitler (bogens del I). Det første præsenterer argumentet kort og helt abstrakt. Det næste diskuterer betydningen af, om vetospiller er individer eller sammensatte aktører. Tsebelis når her – noget kontroversielt – frem til, at det næppe har stor betydning. Herefter bruger han hele del II i bogen – fire kapitler, i alt knap 100 sider – på at diskutere sit generelle argument i forhold de mere specifikke versioner af tilsvarende eller konkurrerende argumenter inden for den institutionelle litteratur. Følgende teoretiske felter behandles: Betydningen af regimetype (ikke-demokratiske, præsidentielle og parlamentariske), forholdet mellem parlament og regering, betydningen af folkeafstemninger, føderalisme, tokammersystemer og krav om kvalificeret flertal ved demokratiske afstemninger. Der er kort sagt tale

om en *tour de force* inden for statskundskabens centrale områder. Overblikket er imponerende, og Tsebelis får de herskende teorier fremstillet enten som specialtilfælde af vetospiller-teorien eller som forkerte. Eksempelvis får vi at vide, at den traditionelle sondring mellem præsidentielle og parlamentariske systemer er misvisende, fordi det – ifølge vetospillerteorien – er i præsidentielle systemer og ikke i parlamentariske systemer, at parlamentet er stærkt. Vi får også at vide, at føderalisme ikke er noget særlig vigtigt karakteristikum ved et politisk system. For det påvirker ikke nødvendigvis antallet af vetospillere i systemet. Bogens del II indeholder mange, mange andre pointer. Der er tale om en meget grundig diskussion af bogens argument i forhold til den foreliggende litteratur om emnet.

Bogens del III og IV er empiriske tests af vetospiller-teorien. Der er tale om en vidtrækkende test på to måder. Den første er raffinementet i udledning af empiriske implikationer af vetospiller-argumentet. Det har betydning for både *graden* af policy-ændringer og *variationen* i policy-ændringer. Metodisk skal der dermed både være fokus på den afhængige variabels gennemsnit og spredning. Det håndteres ret elegant i de statistiske analyser. For eksempel analyseres i kapitel 7 betydningen af vetospillere for betydningsfulde lovændringer på arbejdsmarkedsområdet i en række lande. Tsebelis analyserer her både vetospillernes betydning for antallet af lovændringer og variationen omkring disses gennemsnit. Den anden måde, den empiriske analyse er vidtrækkende på, er i bredden af emner og typer af afhængige variabler. Vi får serveret analyser af vetospilleres betydning for policy outputs (arbejdsmarkedslovgivning), policy outcomes (makroøkonomisk performance) og systemetiske fænomener som regeringers stabilitet og domstoles og bureaukratiets uafhængighed. De empiriske analyser afsluttes med en undersøgelse af vetospillerteoriens anvendelighed inden for studiet af EU. Hvis teorien kan forklare politik i EU's komplicerede institutionelle set-up, er der – som Tsebelis selv fremhæver – tale om en stærk støtte til teorien. For her kommer mange teorier til kort. Tsebelis bygger her på sine tidligere arbejder på EU-området, og for den læser, der kender disse, er der ikke så meget nyt. Men pointen drives hjem: Vetospillerteorien har ganske meget at byde på, også i EU's komplekse sammenhæng.

Der er alt i alt tale om et stort og uhørt ambitiøst værk. Det teoretiske argument subsummerer de fleste tidligere institutionelle teorier, positioneringen i forhold til litteraturen er imponerende og den empiriske sandsynliggørelse af argumentet er omfattende. Jeg har to anker mod bogen. Den første er, at der ikke er tale om lettilgængeligt stof. Det tog mig for eksempel halvanden time at læse kapitel 1's 17 sider (hvoraf halvdelen er billeder). Det skulle i modsætning til bogens øvrige kapitler være "simple, straightforward, and intuitive" (p. 18). Den anden anke er mere substantiel. Antallet af vetospillere i et politisk system er helt centralt for bogens argument. Tsebelis gør meget ud af, at optællingen ikke er så simpel endda. Vetospillere kan være absorberet i hinanden, hvis de for eksempel har ens præferencer. Derfor er det ikke nok at se på formelle bestemmelser i grundlove og lignende. Men når det gælder selve identifikationen af vetospillere lades læseren lidt i stikken. Tsebelis behandler kun, hvad han omtaler som institutionelle og partimæssige vetospillere, dvs. spillere som parlamentskamre og politiske partier.

Men han anfører selv (p. 35), at for eksempel militæret, bureaukratiet, domstole og interesseorganisationer også kan være vetospillere. Men hvornår de optræder som sådan, og hvordan det kan afgøres a priori, diskuteres ikke – ud over en bisætning (p. 81) om, at disse aktører i de fleste analyser nok er "random noise". Det skal retfærdigvis tilføjes, at der i analysen af arbejdsmarkedspolitik i kapitel 7 tages højde for landenes grad af korporatisme, hvilket dog kun er en meget partiel imødekommelse af denne kritik.

Det samlede indtryk af bogen er overvældende. Det er meget sjældent, at vi ser bøger med dette ambitionsniveau – teoretisk og empirisk. I bogen samler Tsebelis ikke blot omkring ti års arbejde med vetospiller-argumentet, som i periodens løb har givet sig udtryk i 15-20 artikler i toptidsskrifter. Teorien bringes også videre – den raffineres, sættes i systematisk sammenligning med den øvrige institutionelle litteratur og tilføjes nye empiriske analyser. Bogen er al virakken værd.

Jens Blom-Hansen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Modtagne bøger

- Andersen, Dina, Helle Holt & Søren Jensen, *Ledige HK'ere. Erfaringer med og ønsker til job*, København: Socialforskningsinstituttet, 2003.
- Andersen, Jørgen Goul, *Over-Danmark og Under-Danmark? Ulighed, velfærdsstat og politisk medborgerskab*, Magtudredningen, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003.
- Anker, Jørgen m.fl., *Indflyttere i almene boliger*, København: Socialforskningsinstituttet, 2003.
- Borchorst, Anette, *Køn, magt og beslutninger. Politiske forhandlinger om barselsorlov 1901-2002*, Århus: Magtudredningen, 2003.
- Christensen, Jørgen Grønnegård, *Velfærdsstatens institutioner*, Magtudredningen, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003.
- Dahler-Larsen, Peter, *Evaluering og magt*, Århus: Magtudredningen, 2004.
- Holt, Helle m.fl., *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2003*, København: Socialforskningsinstituttet, 2003.
- Høgelund, Jan, Trine Filges & Søren Jensen, *Langvarigt sygefravær – Hvad sker der og hvordan går det?*, København: Socialforskningsinstituttet, 2003.
- Jensen, Henrik, *Europaudvalget – et udvalg i Folketinget*, Magtudredningen, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003.
- Jensen, Klaus Bruhn, *Dansk mediehistorie 1995-2003, bind 4*, Frederiksberg: Samfundslitteratur, 2003.
- Jensen, Lotte, *Den store koordinator. Finansministeriet som moderne styringsaktør*, København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2003.
- Journal of Peace Research*, Vol. 41, No. 1, 2004.
- Jæger, Birgit & Eva Sørensen, *Roller der rykker. Politikere og administratorer mellem hierarki og netværk*, København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2003.
- Lang-Jensen, Sebastian, *Den danske venstrefløjs modstand mod EF 1957 – 1972*, Skriftserie Nr. 6, Århus: Jean Monnet Center, 2003.
- Mortensen, Nils, *Det paradoksale samfund*, København: Hans Reitzels Forlag, 2004.
- Pallesen, Thomas, *Den vellykkede kommunalreform og decentraliseringen af den politiske magt i Danmark*, Magtudredningen, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003.
- Qvortrup, Mads, *The Political Philosophy of Jean-Jacques Rousseau*, Manchester: Manchester University Press, 2003.
- Rendtorff, Jacob Dahl, *Videnskabsetik*, Frederiksberg: Samfundslitteratur, 2003.
- Rüdiger, Mogens, *Statens synlige hånd. Om lovgivning, stat og individ i det 20. århundrede*, Magtudredningen, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003.
- Sennett, Richard, *Respekt i en verden af ulighed*, Højbjerg: Hovedland, 2003.
- Siim, Birte, *Medborgerskabets udfordringer – etniske minoritetskvinders politiske myndiggørelse*, Århus: Magtudredningen, 2003.

- Smith, Anthony D., *Nationalisme*, København: Hans Reitzels Forlag, 2003.
- Svensson, Palle, *Folkets røst. Demokrati og folkeafstemninger i Danmark og andre europæiske lande*, Magtudredningen, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003.
- Søndergaard, Jens Teilberg, *Ret, demokrati og globalisering. Om kosmopolitanisme og empirisme*, København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2003.
- Udenrigs*, nr. 3, 2003
- Udenrigs*, nr. 4, 2003.
- Vallgård, Signild, *Folkesundhed som politik. Danmark og Sverige fra 1930 til i dag*, Magtudredningen, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003.

Abstracts

Jørgen Dalberg-Larsen

The Relation Between Law and Politics in the Constitutional and the Welfare State

From the 19th century and forward the relation between law and politics has undergone great changes. During the period of absolutism, law was used as a means of control by the political power. The introduction of the constitutional state had the effect that law was placed above politics. However, during the welfare state the conditions changed once again. Now politics and political institutions were distinctly placed above law and the courts. Today the relation has shifted once more so that law has again become of great political importance. However, the development is not likely to result in revival of the constitutional state.

Gorm Toftegaard Nielsen

Human Rights – Politics Cloaked in Legal Disguise?

Based on a ruling from the European Court of Human Rights it is questioned whether the praxis developed by this court, in particular through the so-called dynamic style of interpretation, in which the provisions of the Human Rights Convention are attributed a content which is not explicit in the wording, but likely pursues the same goals as the written convention. The Court is assumed to be inspired by the German Constitutional Court, whose interpretations can assume an equally free form. The dynamic interpretation shifts power from politicians to judges (and others in the legal profession). Is that desirable for people outside the legal profession?

Jens Vedsted-Hansen

Human Rights as Politicized Law or Legalized Politics?

Against the background of recent tendencies towards questioning fundamental human rights principles it is pointed out that these international norms have been adopted intentionally as a limit to political powers within states. Hence, certain problems may occur for the democratic institutions and their competencies in the domestic implementation of such norms. As these problems are interrelated to the dualistic tradition, solution has been sought by incorporating the European Convention on Human Rights into Danish law. While this is likely to increase the legal transparency and political legitimacy of human rights, it has allegedly weakened the legislature's political influence, and the Danish government has rejected an expert proposal to incorporate three UN human rights conventions.

Helle Porsdam

The Constitutional Change in Denmark and Europe and its American Roots

Danish democracy is changing from a democracy without – that is, a parliamentary democracy – to a democracy with constitutionalism. We are making more use of law, lawyers, and legal discourse when we attempt to solve conflicts. This tendency toward "governing with judges" may be seen in other European countries as well, and even though many would claim that our membership of the European Union is behind this, the original source of inspiration is the United States. We are not getting "American conditions" as such, but in our attempt to work out solutions to the problems that follow from our becoming more multicultural and more globally oriented, we tend toward solutions that look very familiar from the American context.

Karin Hilmer Pedersen

Europeanization - a legal perspective on EU's Eastern enlargement

It will be a challenge for the coming cooperation in EU after enlargement by eight formerly East European countries in 2004. Firstly, the countries are far more different from the EU member countries than were those accepted earlier. Secondly, the EU has extended its competencies vis-à-vis the member countries in a wide range of areas, making the current round of admittance far more complicated than previous enlargements. Accession procedures focus on the complete acceptance in the applicant countries of the entire body of EU legislative system even before being finally admitted place the process in the minefield between law and politics, transforming the legislative process in the applicant countries into a merely technical adaptation to EU requirements.

Anders Branth Pedersen

One Step Forward and Two Steps Back: the Political Decision Making Processes Regarding the Straightening and Re-winding of Skjern River

The 1987 decision of the Danish Parliament on restoration of the Skjern River marks a U-turn compared to the 1961 decision on regulating the river. By identifying two competing networks within the same policy sector, the differing decisions can be explained by an upheaval in the relative strength of the two networks, where the advocates of a winding river were strengthened at the expense of advocates of land reclamation. The change is important because the networks influence the content of the policy. The change in the strength of the networks can be traced to significant changes in the broader context of which the networks are part.

Om forfatterne

Jørgen Dalberg-Larsen, dr.jur., professor i retssociologi og retslære, Afdelingen for Retslære, Juridisk Institut, Aarhus Universitet. Har bl.a. skrevet om retsvidenskabsteori og velfærdsstatens ret. Af nyere publikationer kan nævnes *Pragmatisk retsteori* og *Unity of Law – An Illusion?*, begge fra 2001. E-mail: retslaere@jura.au.dk

Gorm Toftegaard Nielsen, lic. jur. fra 1977 med afhandlingen *Grundlovens § 3. Demokrati eller retssikkerhed*. Lektor i statsret: anklager og konstitueret landsdommer. Siden 1989 professor i strafferet. Har blandt andet skrevet *Politik og Jura*, Christian Ejlers' Forlag, 1994, og redigeret *Parlamentarismen – Hvem tog magten?*, Aarhus Universitetsforlag, 2001, med artiklen "Domstolene som den tredje statsmagt". E-mail: gtn@jura.au.dk

Jens Vedsted-Hansen, dr.jur., er professor på Afdelingen for Retslære, Juridisk Institut, Aarhus Universitet, med undervisning og forskning primært angående menneskerettigheder. Er medforfatter til *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer*, 2. udgave (2003-04) og har deltaget i Magtudredningen med et projekt om menneskerettigheder og magtfordeling. E-mail: jvh@jura.au.dk

Helle Porsdam, ph.d., dr.phil. er lektor ved Syddansk Universitet, hvor hun underviser i amerikansk historie og kultur. Blandt hendes seneste publikationer kan nævnes *Legally Speaking: Contemporary American Culture and the Law* (Univ. of Massachusetts Press, 1999); *Folkways and Law Ways: Law in American Studies*, som hun redigerede for Syddansk Universitetsforlag i 2001; og *Fra pax americana til lex americana? En diskussion af dansk retliggørelse som en påvirkning fra USA* (Magtudredningen, 2002). E-mail: helle@hist.sdu.dk

Karin Hilmer Pedersen, ph.d., lektor i komparativ politik ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, har beskæftiget sig med udviklingen i de post-kommunistiske lande, og i de senere år specielt med henblik på relationen til EU. Er tilknyttet forskningsprojektet *Democracy, the State and Administrative Reform*, ved Institut for Statskundskab. Publikationer *Farvel til førertrøjen. EU's udvidelse og miljøet*, DUPI, København, 2002, "Development. Law and Democracy: Exploring a New Relationship", (Ole Elgström & Goran Hyden, eds.), *Development and Democracy: What have we learned and how?*, London & New York: Routledge, 2002 med Ole Nørgaard. E-mail: khp@ps.au.dk

Anders Branth Pedersen, cand.scient.pol., ph.d.-stipendiat, Danmarks Miljøundersøgelser og Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet. Nyere publikationer: "Institutioner og grønne afgifter – CO2-afgifter i Skandinavien", *Økonomi & Politik*, 2002, nr. 4. *Økonomisk værdisætning af spildevandsemissioner af nitrogen, fosfor og organisk stof – et litteraturstudie*, København: Miljøstyrelsen, 2003. E-mail: apd@dmu.dk

Bernhard Hansen, ansat ved Dansk Data Arkiv i Odense. Forsvarede i december 2002 sin ph.d.-afhandling, *Party Activism in Denmark: A Micro Level Approach to a Cross-sectional Analysis of the Correlates of Party Activism* ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet. Bidrog i 2003 til Magtudredningen som medforfatter til kapitlerne "Partimedlemmernes aktivitet" og "Medlemsrollen og det interne partidemokrati" i *Partiernes medlemmer* (Lars Bille & Jørgen Elklit, red., Aarhus Universitetsforlag, 2003).

36. årgang indeholder følgende temaer og aktuelle enkeltartikler samt anmeldelser:

Retliggørelse af politik

Jørgen Dalberg-Larsen: Forholdet mellem ret og politik i retsstaten og velfærdsstaten

Helle Porsdam: Den konstitutionelle vending i Danmark og Europa og dens amerikanske rødder

Gorm Toftegaard Nielsen: Menneskerettighederne - politik i juridisk forklædning?

Jens Vedsted-Hansen: Menneskerettigheder som politiseret ret eller retliggjort politik?

Karin Hilmer Pedersen: Europæisering - et retligt perspektiv på EU's østudvidelse

Anders Branth Pedersen: Først den ene vej og så den anden vej: de politiske beslutningsprocesser vedrørende udretning og genslyngning af Skjern Å

Bernhard Hansen: Plebejer- og netværkspartier - nyere empirisk forskning i politiske partier

Artikler uden fælles tema

Der bliver ofte lavet interessant og lovende forskning i statskundskabsstuderendes opgaver og specialer, uden at den bliver formidlet videre. I erkendelse heraf udskrev *Politica* i foråret 2003 - for anden gang i øvrigt - en artikelkonkurrence for studerende ved danske statskundskabs- og samfundsfagsinstitutter. Dette nummer bringer de bedste bidrag, der er nøje udvalgt af en fagkyndig dommerkomite.

I netværkenes spind

I de senere år er der blevet stadig mere fokus på betydning af netværksstyring og netværksdemokrati. Men hvad er netværk egentlig, og hvad er implikationerne af netværk for styring og demokrati? Temanummeret undersøger dels teoretisk og dels empirisk, på hvilken måde og i hvilke sammenhænge netværksstyring er relevant. De empiriske artikler fokuserer på betydningen af lokale, nationale og internationale netværk for forskellige aspekter af den offentlige politik og forvaltning.

Magtudredningen

Nummeret præsenterer nogle af Magtudredningens hovedresultater i koncentreret form. På den baggrund vil forfatterne reflektere over, hvilke praktiske reformer med henblik på styrkelse af folkestyret som deres respektive analyseresultater peger frem imod. Artiklerne omhandler Folketinget, eksperter, organisationer, medier, EU og Danmark, lokalt demokrati samt medborgerskab.

Abonnementspriser for 36. årgang:

Studenterabonnement	210,00 kr.
Normalabonnement	295,00 kr.
Institutionsabonnement	395,00 kr.
Enkeltnummer	100,00 kr.

Bestilling af abonnement eller enkeltnumre:

Indbetal beløbet på girokonto 5 04 51 93

Tidsskriftet *Politica*

c/o Institut for Statskundskab

Bartholins Allé, 8000 Århus C

eller pr. e-mail: Politica@ps.au.dk; telefon: 8942 1253

Efter bestilling kommer tidsskriftet automatisk med posten.

Husk tydelig afsenderadresse.

35. årgang af *politica* kan stadig fås:

USA som global aktør

Vibeke Schou Pedersen: Sikkerhedsparadokset: terror, trusler og tradition

Morten Ougaard: Den amerikanske mission i et forandret globalt system

Kenneth Møller Johansen: Sikkerhedens politik: Clinton, Kongressen og kampen om misilforsvar

Liselotte Odgaard: Krigen mod terror og USA's rolle i det internationale samfund

Rune Slothuus: Partier med omtanke

Professioner i den offentlige sektor

Lotte Bøgh Andersen og Marianne Blegvad: Normer eller egennytte? Professionelle og økonomiske incitamenter i dansk børnetandpleje

Lars Grønvald Foldspang: Monopolisering og monopolløn? Effekten af legal autorisation

Jakob Nørgaard Andresen: Sygeplejerskemangel i Danmark? - eller Cost Containment and Professional Powers

Kristinna Andersen og Lisa Balch Christensen: Betydningen af lægernes motiver for produktiviteten på de danske sygehuse. Er lægerne aktive med- eller modspillere?

Per Mouritsen: Multikulturalisme og liberalt medborgerskab. En oversigt og typologi

Artikler uden fælles tema

Bjørn Erik Rasch: Mindretallsregjeringer, investitur og mistillitsordninger i europeisk perspektiv

Søren Serritzlew: Kan udgiftsrammer begrænse væksten i budgetterne?

Christoffer Green-Pedersen: Det Radikale Venstres betydning i dansk politi. Er den så stor, som vi går og tror?

Ulrik Kjær: *Split voting* ved de simultane valg i 2001

Sune Lægaard: Liberal nationalisme og begrebet om nationen

Gorm Boe Petersen og Peter Kurrild Klitgaard: Hvad nu hvis? Simulering af strategisk stemmeadfærd og valgresultater ved alternative danske spærregrænser

30 år efter Jordskredsvalget

Jørgen Elklit og Mogens N. Pedersen: Decembervalget 1973: 30 år efter

Rune Stubager: Ændrede skillelinjer siden 1960'erne?

Lars Bille: Tre nye partier?

Elizabeth P. Klages: Populisme eller hvad? Fremskridtspartiet og Dansk Folkeparti som reaktioner på *politics as usual*

Jørgen Goul Andersen: Operationen lykkedes, men lægen døde. Socialdemokratiets kriser fra Krag til Lykketoft

Ole Borre: Dansk vælgeradfærd 1960-2001

Asbjørn Skjæveland: Mindretallsregjeringer i Danmark før og efter Jordskredsvalget

Politicas ph.d.-serie

Asbjørn Sonne Nørgaard, *The Politics of Institutional Control: Corporatism in Danish Occupational Safety and Health Regulation & Unemployment Insurance, 1870-1995*, 1997, kr. 125,00.

Lars Dahl Pedersen, *The Politics of Cost Containment in Public Services. Hospital Budgeting in Denmark, Germany, and the Netherlands, 1978-92*, 1997, kr. 125,00.

Jens Bejer Damgaard, *Styring og effektivitet: Organisering af dansk børnepassning*, 1998, kr. 125,00.

Iben Nathan, *When Poor People Participate. A Case Study of a Local Government Election in a Locality of Rural Bangladesh*, 1998, kr. 125,00.

Aksel Vladimir Carlsen, *Socialdemokratismens muligheder og begrænsninger i det postsovjetiske Rusland*, 1999, kr. 125,00.

Hanne Marlene Dahl, *Fra kitler til eget tøj - Diskurser om professionalisme, omsorg og køn*, 2000, kr. 125,00.

Lars Johannsen, *The Constitution and Democracy: The Choice and Consequence of the Constitution in Post-Communist Countries*, 2000, kr. 125,00.

Mette Kjær, *The Politics of Civil Service Reform: A Comparative Analysis of Uganda and Tanzania in the 1990s*, 2001, kr. 125,00.

Bernhard Hansen, *Party Activism in Denmark. A Micro Level Approach to a Cross-Sectional Analysis of the Correlates of Party Activism*, 2002, kr. 125,00.

Vibeke Lehman Nielsen, *Dialogens pris. Uformelle spilleregler, ressourcetryk og forskelsbehandling i offentligt tilsyn*, 2002, kr. 125,00.

Asbjørn Skjæveland, *Government Formation in Denmark 1953-1998*, 2003, kr. 125,00.

